

הריאלי:

100 שנים של אנשים טובים

שופטים, רופאים, קצינים, מפקדי חיל אוויר, ומטכ"לים, חתני וכלות פרס ישראל ואפילו נשיא אחד יצאו מהכיתות של בית הספר הריאלי בחיפה, שלא היה רק תיכון אלא גם מיתוס ציוני ■ מהמלחמה על השפה העברית, דרך הנחלת ערכים של "הצנע לכת", בניית הארץ ושמירת ביטחונה – ועד ימים אלה כאשר "הריאלי" חוגג 100 שנים להיווסדו ■ המנהל רון כתר: "לא ציוניו של תלמיד קובעים, אלא אישיותו"

נצחיה יעקב

וסר מיתולוגי. זו ההגדרה היותר מתאימה לבית הספר הריאלי העברי בחיפה, החוגג בימים אלה 100 שנה להיווסדו. את המיתור לוגיה שנבנתה סביבו ובתוכו לאורך השנים, בנו בעיקר האנשים שצמחו מספסלי הלימודים שלו. ביניהם לא פחות מ-37 חתני וכלות פרס ישראל, ארבעה מטכ"לים, שופטים, ואפילו נשיא אחד (עוזר ויצמן).

"הריאלי העברי", עם דגש על העברי, נוסד לאחר מחאה. הקורטריון (חבר הנאמנים) של המכון היהודי לחינוך טכני בארץ ישראל החליט להקים בחיפה טכניקום ובית ספר ריאלי, וקבע ששפת ההוראה של המקצועות המדויקים תהיה גרמנית. החלטה זו עוררה תסיסה גדולה, שהובילה לאסיפת מתנגדים לרעיון, מתוכה נקבע כי יש לייסד בית ספר ריאלי עברי. זה לא היה מובן מאליו באותם ימים.

בדצמבר 1913 נהפכה היוזמה למציאות, עם 60 תלמידים, מספר מצומצם של מורים ומורות ומנהל אחד – ד"ר ארתור בירם. "מטרה אחת לבנו", התוהו ד"ר בירם את דרכו של ביה"ס הצעיר, "להקים דור חדש של עוזרים חדשים לגאולת ארצנו ושדור עמנו. שאיפתנו לתת לתלמידים את היסודות העיוניים, שישכירום לעבודה עצמית וחופשית, ולהכשירם הכשרה טכנית, שאין להקנותה, לפי דעתנו, אלא על ידי מלאכת ידיים".

עוד הוסיף ד"ר בירם: "יש להרגיל את בנינו לסדר ולדיוק בעבודה. לפתח בהם ההכשרה הציבורית והחברתית, הכישרון לשלטון עצמי, שיידעו לתפוס את מקומם הראוי בחברה ואשר יהיו מסוגלים להתמסר לענייני הציבור. אנשי מעשה שיהיו מוכשרים לעבוד עבור ארצנו. אנשים שכל מילה תהיה להם מעשה".

גם מלחמת העולם הראשונה, שהביאה את ד"ר בירם להתגייס לצבא הגרמני, לא עצרה בעדו, כשחזר לתפקיד מנהל הריאלי ב-1919, מייד לאחר סיום המלחמה. הוא אפיין את הריאלי כתיכון "עמלני", שבו שנות הלימודים הן 10. החל משנת 1923 החל מסתמן מיפנה בדרכו של בית הספר, בשאיפה להפוך אותו לתיכון עיוני, ובין השנים 1932-1939 גדל יחד עם העלייה החמישית ועם ההתפתחות המהירה של היישוב בחיפה.

את התנופה שדחפה קדימה את הריאלי קטעה מלחמת העולם השנייה. השנים 1940-1948 היו קשות: הלימודים התנהלו במשמרות ומורים ותיקים למידים גויסו עם הקמת המדינה, ד"ר בירם, אז

בן 70, פרש. לאחר התמנה למנהל יוסף בנטוויץ (1948-1955), תחתיו בית הספר התרחב, נוספו מגמות חדשות, נחנכה פנימיה צבאית ליד ביה"ס והונהג "שירות לאומי".

חינוך לחיים

התלמידה מירה פרבשטיין מוכרת כיום כד"ר מרים אדלסון. השנה, בומן שכל בית הספר חוגג 100 שנה להיווסדו, המחזור שלה חוגג 50 שנה, ואדלי סון, רופאה פנימית ומומחית בינלאומית לטיפול בנפגעי סמים, מודה שהיא נרגשת. "יש לנו אירוע בחיפה לרגל היובל, רק לבני הכיתה שלנו. אני מגיעה במיוחד מארה"ב ואין שום סיכוי שאפספס אותו", היא מתלהבת.

היא הגיעה אל "הריאלי" בגיל 5, אל כיתות היסודי, ועזבה את כתליו כשהגיעה לגיל 17. 12 שנה למדתי ב'ריאלי'. לאורך כל שנות הילדות וההתבגרות שלי הייתי שם, והזיכרונות הם מהחיינוך, מה'הצנע לכת'. זה היה דבר מדהים. הם נטעו בנו ערכים ולימדו אותנו חומר למרות שלא נבחנו עליו לבגרות, אבל היה חשוב להם להנחיל לנו אותו. כל זה מדגיש עד כמה בית הספר לא היה מכונת לימוד וציונים, אלא חינוך לחיים.

"אדלסון אדיוקשן קמפוס" – זה גם השם שנתתי לבית הספר היהודי שלנו בלאס וגאס. אנשים רצו לקרוא לו בכל מיני שמות אחרים, ואני הטלתי וטו על זה והתעקשתי שבבית הספר הזה אנחנו לא רק מלמדים את הילדים לקולג', אלא גם מכשירים אותם לחיים. הרבה דברים עשיתי פה לפי מודל של הריאלי".

בשלב זה נזכרת אדלסון בתחילת דרכה בריאלי, בחינוך הכניסה לכיתה א': "כילידת חודש אוקטובר, הייתי תמיד הכי צעירה. אני זוכרת שהיתה לי בחינה כדי לראות אם אני מתאימה, ולא רק שעיברתי אותה, אני אפילו זוכרת עד היום את אחת השאלות: 'איפה לומד האח הגדול שלך?' ענית: 'אחי אינו לומד בבית הספר הריאלי, כי אם בבית הספר ל'אוב' בק'. ככה ענית. את ה'אוב' עד היום אני לא שוכחת. כנראה העברית הנפלאה שלי היא ששיכנעה אותם לקבל אותי. אולי זו נשמעה להם תשובה בוגרת, למרות גילי שהיה צעיר".

אדלסון ממשיכה: "היו לי הרבה תקופות יפות בבית הספר שחרת על דגלו לחנך לחיים ולא רק לאוניברסיטה. אני עדיין זוכרת את המחנכת שלי במכינה א', אסתר. היינו ילדות קטנות וכולנו אהבנו אותה על שנתנה לכולנו הרגשה נפלאה. הייתי איתה בקשר שנים. הקפדתי לשלוח לה מדי שנה כרטיס שנה טובה".

"בגיל 16 התחילו שיעורי הגדנ"ע עם הל-

בוס המיוחד. היינו צריכים להגיע בשעת אפס ולהתאמן. עם הגדנ"ע החל גם החינוך לאהבת הארץ והטוילים ברחבי הארץ. הפנימיה הצבאית שהיתה קשורה לתיכון גם השפיעה ונתנה לנו ערכים של שירות למען המולדת. לצד זה, החדירו בנו את אהבת היהדות. היה לי מורה נפלא לתנ"ך, שדיבר הרבה על ערכים בתנ"ך, על ההשלכות מסביב, כולל השלכות פוליטיות, וגרם לי לאהוב את התנ"ך".

היית מגיעה לאותו מקום בו את נמצאת היום, לולא התקבלת לריאלי?

"אולי הייתי במקום אחר לגמרי, נניח, לא במקד צוע הרפואה. אבל אי אפשר לדעת. חוץ מגנטיקה, גם הסביבה משפיעה עלינו, אבל 12 שנים בריאלי השאירו בי רישומים".

האם רוח המייסדים עדיין נותרה, לדעתך?
"אני מאוד מקווה שהריאלי נשאר עם רוח המייסדים. התקופה השתנתה. בבית הספר הייתי ילדה בינונית. קצת ביישנית, קצת צנועה, לא הכי פופולרית ולא הכי שנואה. הייתי תלמידה טובה בפזיקה ומתמטיקה. גם ביולוגיה אהבתי, ומצאתי הרבה סיפוק בלימודים. זה נשמע מוזר, אבל הכי אהבתי את תקופת הבחינות. אהבתי לעשות בחינות, בכדי להראות את הידע שלי כי הייתי מקבלת ציונים גבוהים – זה חיזק לי את האגו".

את מי מהבוגרים של המחזור שלך את זוכרת?
"אביאם סלביצ'סקי (סלע כיום), לשעבר טייס בחיל האוויר, ששמו נחשף בפרשת ג'ונתן פולאי (רד; נ"י) תמיד היה כריזמטי. הוא היה הכי פופולרי בין הבנים. וגם בקרב הבנות. כולן אהבו אותו, גם אני. יהיה נחמד לפגוש שוב בכולם אחרי 50 שנה".

יש משהו שאת מוחרטת עליו?
"שכילדים, היינו אכזריים כלפי המורים. למשל, כן, המורה למתמטיקה, היה בחור די צעיר שעלה עם אמו מרוסיה. אני עדיין מוצאת עצמי מדי פעם נזכרת בו, וכולי חרטה. היו לו שיני כסף ושיער מאפיר. שמענו שהוא היה אסיר ציון. כך היה מורה מעולה למתמטיקה וכולנו אהבנו את שיעוריו, אבל צחקנו על שן הכסף שלו. היום, בדיעבד, אני מצט' ערת על כך. לכן היום ב'אדלסון אדיוקשן קמפוס' אנחנו שמים את הדגש על זה. אני רואה איך מלמד דים בכיתות לקבל את השונה ולא לצחוק עליו. מצד שני, היה לנו בריאלי ילד עיוור – ושם ההתייחסות היתה בסדר גמור. וזה גם מה שאני מנסה להנחיל לתלמידי בית הספר שלנו".

כבוד השופטת

ב-1948 הצטרפה לבית הספר גם תלמידה צעירה, בת 14, דולי גרינברג, לימים דליה דורנר שמה, שופטת בית המשפט העליון (היום בדימוס). "באופן

כתרי: "חזון בית הספר, שנוסח רק לפני כעשר שנים, ואומר 'לכוון את תלמידיו להיות בני אדם, מעורבים ומשפיעים בחברה הישראלית, מלמד שאין לנו הכרח דווקא למצוינות בציונים, אלא למיצוי הטוב שבך"

היסטוריה ארוכה. שורה עליונה, מימין לשמאל: **עזר ויצמן, רון כתרי והריאלי הישן;** שורה תחתונה, מימין לשמאל: **הרצל בודינגר, ד"ר מרים אדלסון בילדותה ודליה דורנר**
צילומים: משה שי, מישל דוט קום, דודי ועקנין, ליאור מזרחי

דוגמת החינוך לרמוקרטיה ולדריקים יהודי-ערבי. תחתיו גם הורחבה פעילות הגרנד"ע.

להיות בני אדם

ד"ר תדמור סיים את תפקידו לאחר 13 שנות ניהול, ובמקומו נתמנה בשנת 1996 רון כתרי, בוגר ביה"ס והפנימייה הצבאית. בתקופתו נערכו שינויים בתרבות הארגונית של ביה"ס. בשנת 2000 נקרא כתרי על ידי הרמטכ"ל דאז, רביאלוף שאול מופז, לשו"ב לצה"ל, לתפקיד דובר צה"ל. לאחר שירות בן שנתיים, שב תת-אלוף במיל' כתרי לתקופת כהונה נוספת בבית הספר. "לא העליתי בדמיוני הפרוע שאהיה מנהל בית ספר בכלל, או מנהל בית הספר שלי בפרט. אבל לגורל יש גם דרכים כאלה, והוא לקח אותי לשם מבלי שתיכננתי", מספר כתרי ומשתף בסוד: "אין לי תעודת בגרות, כי הישגיי במתמטיקה היו 'מופלאים' ונכשלתי גם בכימיה. אי אפשר לקבל תעודת בגרות עם שני ציונים שלי ליים. אבל הלכתי לעשות תיקון, עם לימודי התואר. כתרי מוסיף: "חזון בית הספר, שנוסח רק לפני כעשר שנים, ואומר, 'לכוון את תלמידיו להיות בני אדם, מעורבים ומשפיעים בחברה הישראלית' מלמד שאין לנו הכרח דווקא למצוינות בציונים, אלא למי צוי הטופ שבך. מתוקף מה שקיבלו פה, תלמידים הפכו לאזרחים מצליחים, מועילים ותורמים. לא ציוניו של תלמיד הם שקובעים, אלא אישיותו."

האם חזון המייסדים התגשם?

כתרי: "אם נתייחס לראשונים ולבירים המייסד, מקומו ומיצובו של בית הספר היה מסב לו נחת. מהחברה הישראלית והשלכותיה על בני הנוער – היתה לו הרבה פחות נחת. בכלל, לראשונים היה מאוד קשה להיות בסביבה של היום". מנהל או תלמיד, אני שואלת את כתרי, לפני פרידה, והוא עונה בצורה ברורה: "מנהל. למרות הדיכונות הטובים כצעיר פוזח וחברויות שנשמרות עד היום, הזכות הזו לעבוד עם אנשים מצויינים, ביניהם 500 עובדים ו-4,000 תלמידים – גוברת על הכל". אחד מבוגרי הריאלי, תחת כתרי, הוא מי שמגדיר עצמו אמן חושים, ליאור סושרד, שגם מעיד על

אישי היו אלה שנים אימות עבורי. מבחינה חברתית פשוט לא קיבלו אותי, וכשהתגייסתי שמחתי מאוד על ההזדמנות לעזוב את חיפה. אלו היו שנים בודדות והיה לי קשה כילדה", היא מספרת. "זה היה בימים ששיעורי התעמלות היו בנפרד לבנים ולבנות. כעולה חרשה העירכתי שיש להגיע לספורט עם מכנסיים כחולים וחולצה לבנה, אבל בריאלי, על החולצה הלבנה, היו שמים בגד כחול נוסף", דורנר נזכרת ברגע שצרכו בה עד היום: "הגעתי לשיעור, המורה מסתכלת עלי, אומרת לי לקום ואו אומרת לכולם: 'רואים, ככה לא מתלבב שים'. לא היה גבול לבושה שלי. לעולם לא אשכח את זה, עד מותי".

אבל היו לה גם רגעים יפים בריאלי: "היו לי מורים שפתחו לי את הרלת לעולם מלא ועשיר: לספרות של עגנון, לתלמוד, לצרפתית, לתנ"ך. אלה היו בהחלט דברים שעזרו לי להגיע לאן שאני היום. לתלמוד פילוסופיה באותם ימים, למשל, זה לא היה משהו מובן מאליו".

יותר מ-40 שנה אחרי שהיתה לבוגרת הריאלי, הנהלת בית הספר הוזמינה את דורנר להרצות בפני התלמידים: "אמרתי להם, 'עזבתי את בית הספר הריאלי לפני עשרות שנים, ולא הזמנתם אותי עד שנעשיתי מפורסמת'".

אין ספק שבאותו רגע היתה לי איוו הנאה. עוד היא מוסיפה: "כיום, שאני יושבת בראש המועצה הציבורית לבחינת חינוך ילדים בעלי צרכנים מיוחדים, וגם יושבת ראש במרכז חינוך לסובלנות ולשלום שבית הספר הקים, הרבר שאני דוגלת בו הוא ללמד לקבלת האחר. אני את 'שיעור הספורט' שלי קיבלתי, ולכן חשוב לי, ולכולנו במועצה, שלא יקרה מצב שילדה אחת תעמוד במקום המשפיל בו אני עמדת בעבר".

דמות בולטת לא פחות מדורנר היא דמותו של המנהל השלישי של הריאלי, יצחק שפירא, שנכנס לתפקיד ב-1955 למשך 28 שנה. תחת שפירא הונחו היסודות למפעל המחויבות האישית של התלמידיים וגובשו פרויקטים חינוכיים נוספים. ב-1983 שפירא פרש מהתפקיד, מונה לנשיא ביה"ס, ואת מקומו כמנהל תפס ד"ר ישעיהו תדמור, בוגר ביה"ס. המנהל ד"ר תדמור הוסיף פרויקטים מיוחדים,

עצמו שהיה "יורם חנון", אחד שצחקו עליו בבית הספר, בגלל מעשי הקוסמות שעסק בהם כבר אז. "אם היו רוצים למצוא אותי, היו מחפשים התקדה לות של ילדים – אני תמיד הייתי באמצע. עשיתי כל מיני ניסיונות למה שאני עושה היום. לא הייתי מהמקובלים, אבל היתה לי את הקליקה שלי". סושרד, בוגר מחזור פ' ב-1999, מוסיף, שעד היום, 14 שנה לאחר שסיים את ביה"ס, הוא לוקח איתו את מוטו ביה"ס – "הצנע לכת": "לימדו אותי לא לתת לשתן לעלות לי לראש".

הריאלי עושה לך כנפיים

בפתיח הוזכר מפקרו השישי של חיל האוויר, עזר ויצמן, שלא היה בוגר הריאלי היחיד להגיע לדרגת פיקוד גבוהה זו. הרצל בודינגר, מפקדו ה-12 של חיל האוויר, היה תלמיד הריאלי, עת ויצמן פיקד על החיל, אך אם לא היה עומד על רצונותיו, מול הוריו, היה מפספס את החוויה ויוצא לשליחות עם המשפחה באתיופיה, אז חבש. "שני אחיי נסעו עם הוריי, אבל אני לא הרגשתי צורך להצטרף אליהם והחלטתי לגור שנה אצל הודו שלי בחיפה ואחר כך הצטרפתי לפניי מיה", הוא מספר. "זו היתה החלטה מצוינת. לריאלי היה מוניטין מצויני ועבורי זה היה מקום מעולה". בודינגר היה אחד מ-60 חניכים במחזור השביעי של הפנימייה הצבאית, אותו התחילו 60 חניכים ורק 25 סיימו – "הם נפלו בגלל הלימודים, ומעבר לזה היו בחינות כניסה עם מבחני כושר, ממש כמו קורס קצינים. זה היה קורס נוקשה ומי שנפל, נפל". עוד מוסיף בודינגר: "בריאלי האימונים היו ברזח של גולגני וצנחנים, אבל בסוף הלימודים לקחו אותנו לבסיסי הסבה, כדי להחליט לאן נלך. כשהייתי בבסיס חיל האוויר ברמת דוד, בטייסת קרב, אחד הטייסים אמר פתאום: 'מה אני מדבר איתכם, אתם חונכים לשריון וצנחנים – אתם פוחדים להיכשל'". בודינגר מתחיל לחייך וממשיך: "אחרי מה שהטייס אמר, נדלקו לי כל הנורות, גייסתי שני חברים מהי ריאלי ושלושתינו סיימנו קורס טיס".

גילוי נאות: ד"ר מרים ושלדון אדלסון הם הבעלים של החברה המחזיקה במניות "ישראל היום"

בודינגר: "כשהייתי בבסיס חיל האוויר ברמת דוד, אחד הטייסים אמר: 'מה אני מדבר איתכם, אתם חונכים לשריון ולצנחנים – אתם פוחדים להיכשל. גייסתי שני חברים מהריאלי ושלושתנו סיימנו קורס טיס"

